

Erasmus w Turcji

Side Manavgat

Finansowane przez
Unię Europejską

Szkoła gotowa na przyszłość: przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu,
aktywna obywatelskość

i możliwości sztucznej inteligencji w edukacji.

Nr projektu: 2025-I-KAI2I-SCH-00033I026

Nr akredytacji: 2024-I-PLOI-KAI20-SCH-000292789

Szkoła Podstawowa Nr 38 im. T. Kościuszki w Zespole Szkół Ogólnokształcących Nr 5
z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi Sosnowcu

Side to popularny kurort na Riwierze Tureckiej, który łączy plaże z imponującymi ruinami starożytnego miasta. To dobre miejsce zarówno na spokojny wypoczynek, jak i zwiedzanie historii sprzed ponad 2000 lat.

Side znajduje się nad Morzem Śródziemnym, ok. 75 km od Antalyi. Miasto powstało na niewielkim półwyspie i było ważnym portem handlowym już w starożytności. W okresie rzymskim rozbudowano teatr, świątynie i akwedukty. Miasto słynęło także jako miejsce handlu niewolnikami.

Finansowane przez
Unię Europejską

Szkoła gotowa na przyszłość: przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu,
aktywna obywatelskość

i możliwości sztucznej inteligencji w edukacji.

Nr projektu: 2025-I-KAI2I-SCH-00033I026

Nr akredytacji: 2024-I-PL0I-KAI20-SCH-000292789

Szkoła Podstawowa Nr 38 im. T. Kościuszki w Zespole Szkół Ogólnokształcących Nr 5
z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi Sosnowcu

Oto, co warto zobaczyć w Side:

Prawdziwą perełką w Side jest **Świątynia Apollina**. Do dziś zachowało się z niej tylko pięć kolumn, które zostały zrekonstruowane w latach 80. XX wieku. Obiekt powstał ok. 150 r. n.e. w czasach Imperium Rzymskiego. Ruiny świątyni wznoszą się praktycznie nad samym brzegiem morza i wspaniale komponują się z morskim krajobrazem. Szczególnie piękne o zachodzie słońca. Obecnie świątynia jest najważniejszym symbolem i wizytówką Side. Niegdyś tuż obok wznosiła się jeszcze jedna bliźniacza świątynia, która była poświęcona Atenie.

Finansowane przez
Unię Europejską

Szkoła gotowa na przyszłość: przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu,
aktywna obywatelskość

i możliwości sztucznej inteligencji w edukacji.

Nr projektu: 2025-I-KAI2I-SCH-00033I026

Nr akredytacji: 2024-I-PL0I-KAI20-SCH-000292789

Szkoła Podstawowa Nr 38 im. T. Kościuszki w Zespole Szkół Ogólnokształcących Nr 5
z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi Sosnowcu

Starożytny teatr w Side

Jednym z najważniejszych zabytków w Side jest starożytny teatr. Powstał on w II wieku n.e., czyli już w czasach rzymskich. Z zewnątrz teatr wydaje się bardzo niepozorny. Dopiero w środku przekonasz się, jak bardzo imponująca jest ta budowla. Był to jeden z największych teatrów w tym regionie i mieściło się tu 15 tysięcy widzów. Odbывwały się tu spektakle, zawody i walki gladiatorów. Do dziś w całkiem niezłym stanie zachowała się widownia. Zwiedzanie teatru w Side jest płatne.

Finansowane przez
Unię Europejską

Szkoła gotowa na przyszłość: przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu,
aktywna obywatelskość

i możliwości sztucznej inteligencji w edukacji.

Nr projektu: 2025-I-KAI2I-SCH-000331026

Nr akredytacji: 2024-I-PL0I-KAI20-SCH-000292789

Szkoła Podstawowa Nr 38 im. T. Kościuszki w Zespole Szkół Ogólnokształcących Nr 5
z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi Sosnowcu

Stare Miasto

Największym atutem Side jest bez wątpienia bardzo urokliwa (choć trochę zaniedbana) starówka. Stare Miasto w Side jest nieduże, ale skrywa bardzo bogatą i ciekawą historię. Znajduje się ono na niewielkim cypelku i z trzech stron jest otoczone morzem. Początki tego miejsca sięgają czasów starożytnych. Wówczas Side świetnie się rozwijało i był to jedyny port morski w regionie. Wtedy też powstało tu wiele fantastycznych budowli, a część z nich w okrojonej formie przetrwała do dziś. Okres pomyślności Side zakończył się w VII wieku wraz z najazdami arabskimi. Przez długi czas teren miasta był opuszczony. Dopiero w 1898 roku zamieszkali tu Turcy sprowadzeni z Krety. Wówczas miasto odżyło.

Finansowane przez
Unię Europejską

Szkoła gotowa na przyszłość: przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu,
aktywna obywatelskość

i możliwości sztucznej inteligencji w edukacji.

Nr projektu: 2025-I-KAI2I-SCH-00033I026

Nr akredytacji: 2024-I-PL0I-KAI20-SCH-000292789

Szkoła Podstawowa Nr 38 im. T. Kościuszki w Zespole Szkół Ogólnokształcących Nr 5
z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi Sosnowcu

Stare Miasto

Obecnie starówka w Side jest jednym wielkim stanowiskiem archeologicznym. Znajduje się tu wiele ruin dawnych budowli. Na części z nich trwają prace renowacyjne. Poza tym, jest tu też wiele punktów widokowych, sklepów z pamiątkami i restauracji.

Zdecydowanie warto wybrać się tu na spacer.

Brama Wespazjana była niegdyś główną bramą wjazdową do miasta. Zbudowano ją w IV wieku n.e. Brama ma formę łuku o wysokości 13 metrów, ale kiedyś była wyższa. Przez bramę prowadzi droga, którą poruszają się samochody.

Finansowane przez
Unię Europejską

Szkoła gotowa na przyszłość: przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu,
aktywna obywatelskość

i możliwości sztucznej inteligencji w edukacji.

Nr projektu: 2025-I-KAI2I-SCH-000331026

Nr akredytacji: 2024-I-PL0I-KAI20-SCH-000292789

Szkoła Podstawowa Nr 38 im. T. Kościuszki w Zespole Szkół Ogólnokształcących Nr 5
z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi Sosnowcu

Starożytna Agora i Nimfeum

Tuż obok teatru znajdują się ruiny **starożytnej agory**. Dawniej agora pełniła funkcję rynku i była miejscem spotkań mieszkańców miasta. Ma ona kształt kwadratu o boku 92 metrów. Do dziś można tu oglądać fragmenty dawnych murów i samotnie stojące kolumny. Obecnie miejsce to nie robi aż tak dużego wrażenia.

Obok agory znajduje się też tzw. **nimfeum**. Są to ruiny monumentalnej fontanny, która była poświęcona nimfom. Pokazywało to silny związek miasta z morzem. Fontanna pełniła funkcje reprezentacyjne i stanowiła źródło wody pitnej dla mieszkańców.

Pomiędzy agorą i fontanną zwróć też uwagę na tzw. drogę kolumnową. Dawniej była to bardzo reprezentacyjna aleja.

Finansowane przez
Unię Europejską

Szkoła gotowa na przyszłość: przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu,
aktywna obywatelskość

i możliwości sztucznej inteligencji w edukacji.

Nr projektu: 2025-I-KAI2I-SCH-000331026

Nr akredytacji: 2024-I-PL0I-KAI20-SCH-000292789

Szkoła Podstawowa Nr 38 im. T. Kościuszki w Zespole Szkół Ogólnokształcących Nr 5
z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi Sosnowcu

Antyczny port

Side to miasto portowe. Tuż obok starówki znajduje się przystań żeglarska, która jest bardzo przyjemnym miejscem na krótki spacer. Czeka tu na turystów wiele pięknych widoków. W porcie cumują małe łódki oraz większe jednostki, także te wypływające w turystyczne rejsy po okolicy. Obok przystani stoi również pomnik Atatürka – pierwszego prezydenta Republiki Turcji.

Finansowane przez
Unię Europejską

Szkoła gotowa na przyszłość: przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu,
aktywna obywatelskość

i możliwości sztucznej inteligencji w edukacji.

Nr projektu: 2025-I-KAI2I-SCH-000331026

Nr akredytacji: 2024-I-PL0I-KAI20-SCH-000292789

Szkoła Podstawowa Nr 38 im. T. Kościuszki w Zespole Szkół Ogólnokształcących Nr 5
z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi Sosnowcu

Manavgat

Manavgat to miasto w Turcji, które leży tuż obok Side. Jest to całkiem spore miasto i obecnie mieszka tu ok. 250 tysięcy osób. Manavgat nie leży co prawda bezpośrednio nad morzem i nie ma tu zbyt wiele atrakcji, ale mimo to zdecydowanie warto tu przyjechać.

Manavgat, w przeciwieństwie do Side czy Alanyi, jest miastem bardzo autentycznym i nie ma tu aż tak wielu turystów. Miasto jest bardzo przyjazne, bezpieczne i kompaktowe. Do wszystkich najważniejszych miejsc bez problemu dojdiesz pieszo lub dojedziesz dolmuszem.

Finansowane przez
Unię Europejską

Szkoła gotowa na przyszłość: przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu,
aktywna obywatelskość

i możliwości sztucznej inteligencji w edukacji.

Nr projektu: 2025-I-KAI2I-SCH-000331026

Nr akredytacji: 2024-I-PL0I-KAI20-SCH-000292789

Szkoła Podstawowa Nr 38 im. T. Kościuszki w Zespole Szkół Ogólnokształcących Nr 5
z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi Sosnowcu

Wodospad Manavgat – największa atrakcja

Znajduje się on na rzece Manavgat w północnej części miasta (ok. 4 km od centrum). Wodospad nie jest może bardzo spektakularny, ale z pewnością warto go zobaczyć. Wstęp na teren wodospadu kosztuje 1 EUR. Znajduje się tu punkt widokowy, kilka kawiarni oraz sklepy z pamiątkami. Jest też możliwość zamoczenia nóg w chłodnej wodzie wodospadu.

Finansowane przez
Unię Europejską

Szkoła gotowa na przyszłość: przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu,
aktywna obywatelskość

i możliwości sztucznej inteligencji w edukacji.

Nr projektu: 2025-I-KAI2I-SCH-00033I026

Nr akredytacji: 2024-I-PL0I-KAI20-SCH-000292789

Szkoła Podstawowa Nr 38 im. T. Kościuszki w Zespole Szkół Ogólnokształcących Nr 5
z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi Sosnowcu

Meczet Külliye

Jest to bez wątpienia najważniejszy obiekt w Manavgat. Powstał w 2004 roku. Meczet posiada aż cztery minarety, co miało świadczyć o bogactwie i dużym znaczeniu miasta oraz o zamożności jego mieszkańców.

Jest to jeden z największych i najbardziej imponujących meczetów w Turcji.

Charakteryzuje się on również pięknie zdobionym wnętrzem. Co ciekawe, wygląd meczetu nawiązuje do innych meczetów, które powstawały w czasach osmańskich.

Finansowane przez
Unię Europejską

Szkoła gotowa na przyszłość: przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu,
aktywna obywatelskość

i możliwości sztucznej inteligencji w edukacji.

Nr projektu: 2025-I-KAI2I-SCH-000331026

Nr akredytacji: 2024-I-PL0I-KAI20-SCH-000292789

Szkoła Podstawowa Nr 38 im. T. Kościuszki w Zespole Szkół Ogólnokształcących Nr 5
z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi Sosnowcu

Manavgat bazar

Bazar w **Manavgat** jest czynny w poniedziałki i czwartki. To świetne miejsce dla wszystkich miłośników zakupów!

Co warto kupić? Możesz tu kupić owoce, warzywa, przyprawy, oliwę, tureckie słodczyce, kawę oraz herbatę – wszystko oczywiście świeże i najwyższej jakości. Są też tureckie ozdoby, wyroby ze złota i srebra, ceramika, pamiątki, a nawet dywany. Znajdziesz tu także stoiska z ubraniami, butami i torebkami – również z podróbkami znanych marek. Bazar w Manavgat jest czynny od wczesnego ranka aż do późnego wieczora. Największy wybór i najwięcej ludzi na bazarze jest rano. Wieczorem z kolei sprzedawcy są bardziej skłonni do tego, by schodzić z ceny. Na bazar w Manavgat przybywa naprawdę dużo turystów. Mimo to wciąż jest on dosyć autentyczny. Co ważne, robiąc zakupy na bazarach (a nie w supermarketach) wspierasz lokalną społeczność, dla której drobny handel stanowi źródło utrzymania.

Finansowane przez
Unię Europejską

Szkoła gotowa na przyszłość: przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu,
aktywna obywatelskość

i możliwości sztucznej inteligencji w edukacji.

Nr projektu: 2025-I-KAI2I-SCH-000331026

Nr akredytacji: 2024-I-PL0I-KAI20-SCH-000292789

Szkoła Podstawowa Nr 38 im. T. Kościuszki w Zespole Szkół Ogólnokształcących Nr 5
z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi Sosnowcu

Zwyczaje kulturowe i etykieta

1. Targowanie się to norma

Na bazarach ceny często nie są ostateczne. Można spokojnie negocjować – sprzedawcy się tego spodziewają.

2. Gościnność jest bardzo ważna

Turcy są bardzo serdeczni. Możesz zostać zaproszony na herbatę (çay) nawet podczas zakupów – to element budowania relacji.

3. Ubiór poza hotelem

- W kurortach jest swobodnie.
- Przy zwiedzaniu meczetów trzeba zakryć ramiona i kolana.
- Kobiety czasem muszą mieć chustę na głowie (często dostępna przy wejściu).

4. Napiwki

- restauracje: zwykle 5–10%
- hotel: drobne kwoty dla obsługi
- taksówkarzom często zaokrągla się kwotę

5. Ramadan

Podczas Ramadan część restauracji może być zamknięta w dzień (choć w kurortach turystycznych rzadko jest to problem).

Finansowane przez
Unię Europejską

Szkoła gotowa na przyszłość: przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu,
aktywna obywatelskość

i możliwości sztucznej inteligencji w edukacji.

Nr projektu: 2025-I-KAI2I-SCH-000331026

Nr akredytacji: 2024-I-PL0I-KAI20-SCH-000292789

Szkoła Podstawowa Nr 38 im. T. Kościuszki w Zespole Szkół Ogólnokształcących Nr 5
z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi Sosnowcu

Lokalna kuchnia w Side i Manavgat

Kuchnia turecka jest bardzo różnorodna – dużo świeżych warzyw, grillowanego mięsa, przypraw i słodkości. W Side łatwo znaleźć zarówno tradycyjne restauracje, jak i nowoczesne bary.

TOP “must try”

Kebab (różne rodzaje)

Najbardziej znane danie Turcji. Warto spróbować:

Adana kebab – pikantny, z mielonej jagnięciny

Şiş kebab – kawałki mięsa z grilla

Döner – mięso ścinane z pionowego rożna, często podawany z ryżem, warzywami i chlebem pita

Köfte

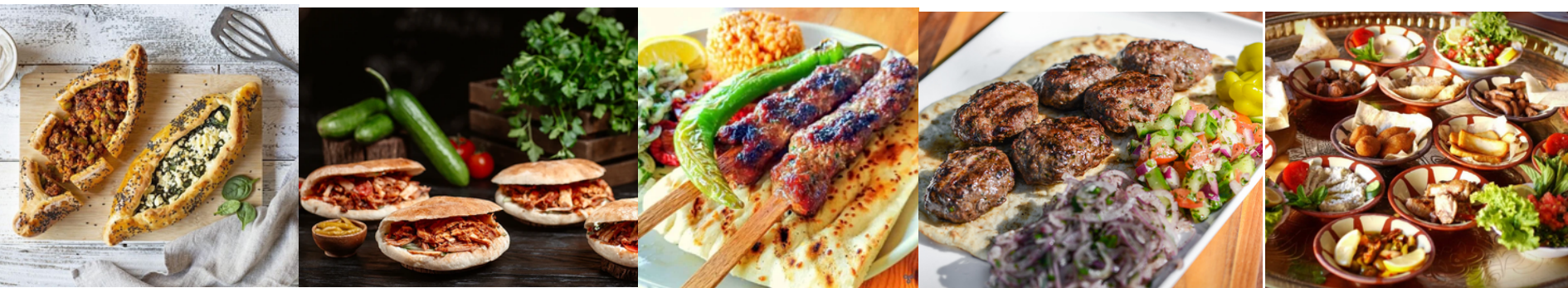
Grillowane kotleciki z wołowiny lub jagnięciny, delikatnie przyprawione. Bardziej łagodne niż kebab – dobre dla każdego.

Pide

Turecka „pizza” w kształcie łódki. Najpopularniejsze wersje: z serem, z mięsem mielonym, z jajkiem .

Meze

Zestaw małych przystawek – świetne do dzielenia się. Najczęściej: hummus, jogurt z czosnkiem, pasta z bakłażana, sałatka z pomidorów i ogórków.

Finansowane przez
Unię Europejską

Szkoła gotowa na przyszłość: przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu,
aktywna obywatelskość

i możliwości sztucznej inteligencji w edukacji.

Nr projektu: 2025-I-KAI2I-SCH-000331026

Nr akredytacji: 2024-I-PL0I-KAI20-SCH-000292789

Szkoła Podstawowa Nr 38 im. T. Kościuszki w Zespole Szkół Ogólnokształcących Nr 5
z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi Sosnowcu

TOP “must try”, cd.

Owoce morza

Nadmorska lokalizacja = świeże ryby

Grillowana dorada lub seabassb często serwowana z cytryną i warzywami

Kalmar (calamari) lekko panierowany lub grillowany

Desery – obowiązkowe!

Baklava

Bardzo słodkie ciasto z orzechami i syropem – klasyk kuchni tureckiej.

Künefe

Ciepły deser z serem, ciastem kadayif i syropem – chrupiący na zewnątrz, miękki w środku

Lokum (Turkish delight)

słodkie kostki o smaku róży, pistacji lub cytryny

Do picia:

Turecka kawa - bardzo intensywna, podawana w małej filiżance

Çay - czarna herbata w małych szklaneczkach – piją ją przez cały dzień

Ayran - słony napój jogurtowy – idealny do dań z grilla

**Finansowane przez
Unię Europejską**

**Szkoła gotowa na przyszłość: przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu,
aktywna obywatelskość**

i możliwości sztucznej inteligencji w edukacji.

Nr projektu: 2025-I-KAI2I-SCH-000331026

Nr akredytacji: 2024-I-PL0I-KAI20-SCH-000292789

**Szkoła Podstawowa Nr 38 im. T. Kościuszki w Zespole Szkół Ogólnokształcących Nr 5
z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi Sosnowcu**

Tureckie zwroty grzecznościowe

- Merhaba (mer-ha-ba) – Cześć / Dzień dobry (uniwersalne).
- Teşekkür ederim (te-sze-kkjur e-de-rim) – Dziękuję.
- Sağ ol (saol) – Dzięki (bardziej potoczne).
- Lütfen (lyt-fen) – Proszę.
- Buyurun (bu-ju-run) – Proszę (podając coś, zapraszając).
- Afedersiniz (af-e-der-si-niz) – Przepraszam / Czy mogę...?.
- Özür dilerim (ö-zyr dy-le-rim) – Przepraszam (za błąd).
- Bir şey değil (bir szej de-yl) – Nie ma za co.
- Afiyet olsun (a-fi-jet ol-sun) – Smacznego.

Zwroty w relacjach formalnych:

- Hoş geldiniz (hosz gel-di-niz) – Witamy (używane przez gospodarza).
- Hoş bulduk (hosz bul-duk) – Miło was widzieć (odpowiedź gościa).

Warto znać również **Evet** (tak) oraz **Hayır** (nie).

Powitania i pożegnania:

- Günaydın (gu-naj-dyn) – Dzień dobry (rano).
- İyi günler (i-ji gyn-ler) – Dzień dobry (w ciągu dnia).
- İyi akşamlar (i-ji ak-szam-lar) – Dobry wieczór.
- Hoşça kal / Hoşçakalin (hosz-cza kal / hosz-cza-ka-lyn) – Do widzenia (mówi osoba wychodząca).
- Güle güle (gu-le gu-le) – Do widzenia (mówi osoba zostająca).
- Görüşürüz (go-ry-szu-ryz) – Do zobaczenia.

Finansowane przez
Unię Europejską

Szkoła gotowa na przyszłość: przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu,
aktywna obywatelskość

i możliwości sztucznej inteligencji w edukacji.

Nr projektu: 2025-I-KAI2I-SCH-000331026

Nr akredytacji: 2024-I-PL0I-KAI20-SCH-000292789

Szkoła Podstawowa Nr 38 im. T. Kościuszki w Zespole Szkół Ogólnokształcących Nr 5
z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi Sosnowcu

Treści pozyskane z sieci:

- https://guidetoeurope.eu/turkey/discover/top-things-to-do/in-side?utm_source=chatgpt.com
- https://www.nomads-travel-guide.com/self-guided-walking-tour-of-side-turkey/?utm_source=chatgpt.com
- <https://wszystkiestronyswiata.pl/side-turcja/>
- <https://wszystkiestronyswiata.pl/manavgat/>

Autor: Agata Mucha

Finansowane przez
Unię Europejską

Szkoła gotowa na przyszłość: przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu,
aktywna obywatelskość

i możliwości sztucznej inteligencji w edukacji.

Nr projektu: 2025-I-KA12I-SCH-000331026

Nr akredytacji: 2024-I-PLOI-KA120-SCH-000292789

Szkoła Podstawowa Nr 38 im. T. Kościuszki w Zespole Szkół Ogólnokształcących Nr 5
z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi Sosnowcu